

Intervenció Social

Codi: 43144
Crèdits: 15

2024/2025

Titulació	Tipus	Curs
4313769 Antropologia: Recerca Avançada i Intervenció Social	OT	0

Professor/a de contacte

Nom: Jose Luis Molina Gonzalez

Correu electrònic: joseluis.molina@uab.cat

Equip docent

Silvia Carrasco Pons

María Teresa Tapada Berteli

Lucia Sanjuan Nuñez

Adriana Rosa Kaplan Marcusan

Jordi Castellvi Girbau

Diana Marre

Silvia Gomez Mestres

Maria Bruna Alvarez Mora

Laia Narciso Pedro

(Extern) 1209766

Idiomes dels grups

Podeu consultar aquesta informació al [final](#) del document.

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

Aquest mòdul forma part de la Especialitat E2 "Intervenció sociocultural i ambiental" i s'imparteix al primer semestre.

Objectius:

- Conèixer des de una perspectiva històrica aplicacions de la antropologia i debats teòrics vinculats a l'aplicació.
- Ser capaç d'aplicar els coneixements antropològics en el disseny de projectes d'intervenció social.
- Ser capaç de proposar projectes de col·laboració e intervenció, així com presentar els resultats obtinguts davant diversos públics.
- Ser capaç de col·laborar inter-professionalment en programes d'intervenció sociocultural i de cooperació i desenvolupament.

Competències

- Conèixer i aplicar els dissenys teòrics i metodològics, les estratègies i les tècniques de recollida i anàlisi de dades específiques per a fer recerques flexibles i emergents en antropologia.
- Defensar arguments i justificar una idea amb claredat i precisió, d'una manera apropiada al context, valorant les aportacions d'altres persones
- Dissenyar programes d'intervenció social i de cooperació i desenvolupament avaluant-ne l'adequació cultural.
- Elaborar interpretacions i explicacions relacionals que permetin comprendre contextos etnogràfics específics.
- Identificar en el treball de camp etnogràfic les diferents perspectives que es corresponen amb desigualtats i identitats ètniques, de classe, de gènere i d'edat.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, tot i ser incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants sàpiguen comunicar les seves conclusions, així com els coneixements i les raons últimes que les fonamenten, a públics especialitzats i no especialitzats d'una manera clara i sense ambigüitats
- Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina per a analitzar contextos etnogràfics específics.
- Utilitzar amb eficàcia les tecnologies de la informació i de la comunicació en la recollida, l'elaboració i la transmissió de coneixement.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar els coneixements adquirits i resoldre problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos d'intervenció particulars, en el treball antropològic aplicat.
2. Comunicar conclusions i propostes d'intervenció en un context de presentació d'un treball d'investigació.
3. Discriminar el tipus d'investigacions etnogràfiques i comparatives prèvies al disseny de polítiques d'intervenció social.
4. Escollir els arguments adequats en les presentacions orals i escrites i justificar-los amb claredat i precisió, de forma apropiada per al context i valorant les aportacions d'altres persones.
5. Identificar associacions, organitzacions i/o líders locals valorant-ne la importància en els programes d'intervenció.
6. Identificar elements rellevants en una entrevista, o en una observació etnogràfica particular, que permetin formular judicis i reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques en antropologia.
7. Identificar les conseqüències de la intervenció en els sistemes socioculturals de diferenciació i estratificació.
8. Integrar dades i informacions etnogràfiques primàries i secundàries de fonts diverses.
9. Reconèixer i fer servir les tecnologies de la informació i de la comunicació d'acord amb el context etnogràfic de recerca o d'intervenció triat.
10. Relacionar de manera sistemàtica conceptes, teories i orientacions teòriques de la disciplina més adequats al context etnogràfic específic d'intervenció.

11. Triar els mètodes d'investigació que s'acomodin a l'objectiu de comprensió de la població que s'estudia i als problemes socioculturals que s'hagin de resoldre.

Continguts

- Anàlisi de les diferents propostes sobre orientacions teòriques i metodològiques en antropologia aplicada. Debats sobre les diferents formes d'intervenció i les seves implicacions ètiques
- Formació específica en intervenció social en els àmbits d'intervenció comunitària, educativa, socio sanitària, socioambiental i en poblacions i problemes socials específics.
- Anàlisi d'etnografies específiques que permetin oferir orientacions o models de propostes en les intervencions socials.

El mòdul es divideix en 6 blocs temàtics.

Continguts dels blocs:

Edats y pràctiques culturals: persones, grups, etapes

[Profes. responsables: Dras. Bruna Álvarez i Diana Marre] (8 sessions, 16 hores)

- Construcció de les edats. La infància, adolescència, joventut i vellesa en antropologia
- Persona, Cos, Família, Comunitat i Societat
- 'Governabilitat', 'disciplinament' i Drets
- El valor social i econòmic de les diferents edats
- Disciplines científiques, Aplicació i Intervenció

Antropologia aplicada a l'àmbit de l'espai

[Prof. responsable: Dra. Teresa Tapada] (7 sessions, 14 hores) Concepte dentorn construït: definició i aplicabilitat

- L'entorn construït des de l'antropologia: definició, anàlisi i aplicabilitat.
- Processos de construcció social i significats de l'espai físic construït i de l'habitar: construcció vernacle, sentit de la pertinença, apropiació espacial i segregació urbana.
- Reflexions respecte a les relacions entre l'espai construït i comunitats locals.
- Comprensió de les eines i tècniques que ens permeten aplicar aquests coneixements i anàlisis a diferents estudis de cas.
- Les possibilitats i els límits de la interdisciplinarietat: antropologia, arquitectura i urbanisme.

La població infantil i juvenil afectada per les migracions de la Globalització

[Prof. responsable: Dra. Sílvia Carrasco, Dra. Laia Narciso i Dra. Gabriela Poblet] (7 sessions, 14 hores)

- Adultocentrisme i règims de mobilitat des d'una perspectiva global, regional i local
- De la crisi a la violència: menors, agència i cures en els nous fluxos migratoris familiars
- Nois i noies menors no acompanyats, estratificació i percepcions de les societats receptores
- Fugint de les zones de conflicte: nens, nenes i joves refugiats al Triangle Nord de Centreamèrica, la regió Menat i Europa
- Perspectives comparatives sobre migració i integració social (I)
- Perspectives comparatives sobre migració i integració social (II)

Medi ambient

[Prof. responsable: Dra. Sílvia Gómez Mestres] (7 sessions, 14 hores)

- Clarificació conceptual: concepte d'ambient i desenvolupament sostenible i sustentable, l'ambient com a sistema complex, racionalitat ambiental, rellevància del camp sociocultural, plurimetodologia per a la intervenció, interdisciplinarietat, investigació-acció.

- Models i instruments d'intervenció. Actors socials, relacions de poder, governabilitat, participació social i planificació participativa en la gestió ambiental.
- Una visió crítica de programes d'intervenció ambiental especialment en espais marítims del Mediterrani

Mutilació genital femenina

[Prof. responsable: Dra. Adriana Kaplan] (7 sessions, 14 hores)

- Definició, contextualització, geografia, tipologia i prevalença
- Cicle vital i ritus de pas. "La Iniciació sense Mutilació"
- Debat entre identitat, salut i drets humans
- Propostes metodològiques per a la prevenció de la MGF
- Observatori Transnacional d'investigació aplicada a la transferència del coneixement per a la prevenció i atenció de la MGF
- Ponts de cooperació transnacional
- Abordatge des d'Atenció Primària

Salut

[Prof. responsable: Dra. Lucia Sanjuán] (6 sessions, 12 hores)

- Introducció. Conceptes generals.
- Salut i diversitat cultural.
- Sistemes, pràctiques i itineraris terapèutics.
- Salut i desigualtat social.

Antropologia de les intervencions patrimonials

[Prof. responsable: Dr. Jordi Castellví Girbau] (5 sessions, 10 hores)

- Els processos de construcció social de patrimoni.
- Els objectes patrimonialitzats i les apropiacions de significats.
- La intervenció en patrimoni. Contextos i relacions de poder.

Activitats formatives i Metodologia

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes magistrals / expositives	93,5	3,74	1, 11, 3, 7, 10
Tipus: Supervisades			
Tutories i presentació / exposició oral dels treballs	93,5	3,74	11, 4, 8, 2, 9
Tipus: Autònomes			
Estudi personal, elaboració de treballs. Lectura i anàlisi d'articles / informes d'interés	187	7,48	1, 11, 5, 6, 2, 10

La metodologia emprada és la següent:

- Classes magistrals/expositives

- Lectura i anàlisi d'articles / informes d'interès
- Presentació/exposició oral de treballs
- Participació en activitats complementàries
- Debats
- Estudi personal

Tota la documentació de cada bloc es podrà consultar en el campus virtual.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Avaluació

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assaig individual	50%	1	0,04	1, 11, 4, 3, 5, 6, 7, 8, 2, 10, 9
Assistència i participació activa a classe	20%	0	0	1, 4, 10
Lliurament d'informes / treballs	30%	0	0	1, 11, 6, 2, 10, 9

Aquest apartat de la Guia Docent conté tota la informació relacionada amb el procés d'avaluació del mòdul.

Avaluació del mòdul

Es porta a terme un sistema d'avaluació continuada que inclou tres metodologies:

- Assistència i participació: primer, per assolir els resultats d'aprenentatge previstos, es considera fonamental que els estudiants assisteixin a les classes i hi participin activament. Per aquest motiu, s'exigeix l'assistència a un mínim de 80% de les classes de cada bloc i s'avalua el grau de participació a les sessions presencials, les discussions, pràctiques i l'exposició oral dels treballs. Aquesta participació es té en compte a la nota final del bloc.
- Avaluació continuada de treballs dels blocs: en segon lloc, cada bloc proposa una o diverses activitats que permeten una avaluació continuada del procés d'aprenentatge. Aquestes activitats poden variar entre una prova escrita, una exposició oral a classe, la ressenya d'unes lectures, pràctiques a l'aula d'informàtica o la redacció d'un breu assaig, entre d'altres. El conjunt de les avaluacions dels diferents blocs que componen el mòdul (30%) i la participació en els diferents blocs (20%) constitueix el 50% de la nota global del mòdul. El/la professor/a comunicarà els terminis de lliurament de les evidències d'avaluació a l'inici del bloc.

Edats: Realització de un comentari de cas individual sobre una temàtica del bloc de 1000 paraules (30%), un comentari vinculantels temes de les ponències amb entre tres i cinc conceptes clau treballats en el bloc de màxim 1000 paraules (30%), i un assaig sobre 2 lectures obligatòries i 1 a escollir de màxim 2500 paraules (40%).

Infància, joventut, migracions i globalització: Comentari crític sobre alguna de les lectures obligatòries.

Espai: Ressenya d'algun dels textos proposats a la bibliografia

Globalització: Assaig comparatiu a partir de dos textos i un audiovisual.

Medi ambient: Comentari (format pòster) sobre un cas d'intervenció socio-ambiental

Mutilació genital femenina: Ressenya d'algun dels textos proposats en la bibliografia

Salut: Ressenya d'algun dels textos proposats en classe.

Antropologia de les intervencions patrimonials: comentari crític d'alguna de les lectures proposades.

- **Avaluació del treball individual final del mòdul:** La superació d'una avaluació general del mòdul constitueix el 50% restant de la nota. En el cas dels mòduls que conformen les especialitats (E1.1., E1.2, E2.1, E2.2 y E3.1), cada estudiant selecciona aquell bloc de més interès per al seu treball de fi de màster d'entre els que integren el mòdul i l'avaluació es basa en aquest bloc. Aquesta avaluació pot constar d'un assaig més especialitzat de 3000 / 4000 paraules, centrat en l'elaboració d'un estat de la qüestió sobre un tema o en el que s'intenti resoldre una qüestió específica de la disciplina a partir de lectures recomanades pel professor del bloc en què l'estudiant ha optat avaluar-se. La data d'entrega del treball de aquest mòdul es el 10 de febrer.
 - **Edats:**Elaboració d'un estat de la qüestió de 4000 paraules com a màxim basat en les lectures obligatòries, recomanades i proposades per l'alumne/a segons el seu tema de recerca.
 - **Infància, joventut, migracions i globalització:** Realització d'un assaig basat en les lectures obligatòries i recomanades que les relacioni amb algun aspecte del projecte de recerca en curs.
 - **Espai:** dues opcions a triar-ne una: (1) Desenvolupament analític d'un entorn arquitectònic-espacial específic (2) desenvolupament teòric d'algun concepte de caràcter espacial, autor/autora o enfocament d'interès per a l'alumne/a.
 - **Globalització:** Estudi de cas a partir de cinc textos, dades secundàries i representacions en els mitjans de comunicació.
 - **Medi ambient:** Proposta d'un cas de polítiques, plans o programes d'intervenció en l'àmbit ambiental a elecció de cada alumne/a.
 - **Mutilació genital femenina:** Assaig sobre el tractament de la MGF als mitjans de comunicació.
 - **Salut:** Proposta de desenvolupament d'un projecte d'intervenció en l'àmbit de la salut entre els possibles que s'hauran proposat a classe.
 - **Antropologia de les intervencions patrimonials:** Anàlisi d'un cas d'intervenció patrimonial.

És fonamental respectar els terminis de lliurament.

Cada professor/a determinarà la fórmula d'entrega dels treballs (a través del campus virtual, del correu electrònic, en paper -presencialment-oala seva bústia del Departament). El professorat comunicarà el resultat de l'avaluació mitjançant les vies establertes i obrirà un termini de revisió per consultes abans de comunicar-les al coordinador de cada mòdul pel tancament de les actes. L'estudiant pot sol·licitar tutories amb el professorat del màster al llarg del curs per aclarir qualsevol punt del contingut dels cursos.

Amb caràcter general, la no presentació de qualsevol de les evidències d'avaluació suposarà la qualificació de "No avaluable". En casos excepcionals, degudament justificats, la comissió del programa del màster podrà resoldre un procediment alternatiu d'avaluació.

Normes generals:

L'avaluació s'entén com un procés continu que s'estén durant tot el període lectiu.

Les qualificacions utilitzades seran en l'escala 0-10 amb un únic decimal. Per considerar superada l'assignatura caldrà obtenir una nota mínima de 5,0 com nota mitjana resultant de les notes obtingudes en cada una de les activitats avaluades, considerant el percentatge de cadascuna d'elles en la nota final. Una vegada superada l'assignatura, aquesta no podrà ser objecte d'una nova avaluació.

La programació de les activitats d'avaluació no es podrà modificar, exceptuant que hi hagi un motiu excepcional i degudament justificat. En aquest cas, es proposarà una nova programació dins del període lectiu corresponent.

En el moment de realització de cada activitat avaluativa, el professor o professora informará l'alumnat del procediment i la data de revisió de les qualificacions.

Qui dugui a terme irregularitats que pugui conduir a una alteració significativa de la qualificació de qualsevol evidència, rebrà un 0 com a nota de la mateixa, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats a les proves d'avaluació d'un mateix mòdul, la qualificació final d'aquest mòdul serà 0 .

L'estudiant rebrà la qualificació de "No avaluable" sempre que no hagi lliurat més del 30% de les activitats d'avaluació. La qualificació de "No avaluable" en l'acta final d'avaluació implica exhaurir els drets inherents a la matrícula de l'assignatura o el mòdul encara que el "No avaluable" no comptarà a l'expedient acadèmic.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0. "Plagi" és el fet de presentar tot o part d'un text d'un autor com a propi, sense citar les fonts, siguin en paper o en format digital.

Veure documentació de la UAB sobre "plagi" a:
http://wuster.uab.es/web_argumenta_obert/unit_20/sot_2_01.html.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, assegurant que tot l'estudiantat hi pot accedir.

Aquesta assignatura/mòdul no preveu el sistema d'avaluació única.

Bibliografia

Edats y pràctiques culturals: persones, grups, etapes

- *Alvarez, Bruna, Malgosa, Estel, Marre, Diana (2021). Strategies for ethnography about sensitive topics: a children's sexuality education program in Spain. In Pandelli, J., Gaggiotti, H., Sutherland, N., Eds. *Organizational Ethnography: An Experiential and Practical Guide*. London: Palgrave.
- *Alvarez, B. and Marre. (2021). Motherhood in Spain: from the "baby boom" to "structural infertility". *Medical Anthropology. Cross-Cultural Studies in Health and Illness*, 41:6-7, 718-731.
- **Balzani, Marzia & Besnier, Niko (2022). The life cycle. In *Social and Cultural Anthropology for the 21st Century. Connected Worlds* (pp. unknown). Oxon and New York: Routledge.
- *Burton, Anthony (1978). Anthropology of the young, *Anthropology & Education Quarterly* 9(1):54-70.
- Comas d'Argemir, Dolors; Marre, Diana; San Román, Beatriz (2016). La regulación política de la familia. Ideología, desigualdad y género en el Plan Integral de Apoyo a la Familia. *Política y Sociedad* 53(3).
- *Crampton, Alexandra (2013). Population Aging as the Social Body in Representation and Real Life, *Anthropology & Aging Quarterly* 34(3):100-
- *De Zordo, Silvia; Marre, Diana; Smietana Marcin. Demographic Anxieties in the Age of "Fertility Decline". *Medical Anthropology* 41(6-7): 591-599.
- *Desy, Alexandra & Marre, Diana (2022). Reproductive exclusion: French clients undergoing cross-border reproductive care in Barcelona. En Guerzoni S & Mattalucci C (eds.) *Body Politics and Reproductive Governances: "Flesh", Technologies and Knowledge* (163-177). Emerald Group Publishing.
- Fetterolf, Michael Gabriel (2015). Personhood-Based Dementia Care: Using the Familial Caregiver as a Bridging Model for Professional Caregivers, *Anthropology & Aging. Journal of the Association for Anthropology & Gerontology*, 36(1): 82-100.
- *Fonseca, Claudia; Marre, Diana; Rifotis, Fernanda. Governança reproductiva: um assunto de suma relevancia política. *Horizontes Antropológicos* 27(61): 7-46.
- *Hardman, Charlotte. (1973) 'Can There be an Anthropology of Children?', *Journal of the Anthropological Society of Oxford* IV: 85-99; reprinted in *Childhood* 8(4), 2001: 501-517.
- Hirschfeld, Lawrence (2002). Why Don't Anthropologists Like Children? *American Anthropologist* 104(2):611-627.
- *Kaufman, Sharon & Morgan, Lynn (2005). The Anthropology of the Beginnings and End of Life. *Annual Review of Anthropology*, 34, 317-341.

- Kavedzija, Iza (2015). Frail, Independent, involved? Care and the Category of the Elderly in Japan, *Anthropology & Aging. Journal of the Association for Anthropology & Gerontology*, 36(1):62-81.
- *Leinaweaver, Jessaca B; Marre, Diana. Adoption and Fostering. En Han S and Tomori C (eds) *The Routledge Handbook of Anthropology and Reproduction*. Abingdon, UK and Philadelphia, PA: Routledge, 618-630.
- Lesko, Nancy (1996). Desnaturalizing adolescence. The politics of contemporary representations, *Youth & Society* 28(2):139-161.
- *Malgosa, Estel, Alvarez, Bruna & Marre, D. (2022). Sexualidad e infancia en Catalunya, España: sentidos gobernados. *Perifèria. Revista de Recerca i Formació en Antropologia*, 27(2), 4-29.
- *Malgosa, Estel; Alvarez, Bruna; Marre, Diana. Touches, genitals, pleasure and intimacies: the governmentality of sexuality through the governance of genitals at primary schools in Spain. *Sex Education*
- *McIntyre, Lynne; Alvarez, Bruna; Marre, Diana. "I Want to Bury It, Will You Join Me?": The Use of Ritual in Prenatal Loss among Women in Catalonia, Spain in the Early 21st Century. *Religions* 13: 336.
- *Marre, Diana (2014). De infancias, niños y niñas en Llobet, V. Comp. (2014). *Pensar la infancia desde América Latina: un estado de la cuestión*. Buenos Aires: Consejo Latinoamericano de Ciencias Sociales (CLACSO), pp. 9-25. (Colección Red de Posgrados en Ciencias Sociales). ISBN 978-987-1891-79-5.. ISBN: 978-84-376-2877-6.
- *Marre, Diana; Gaggiotti, Hugo. Irregular adoptions and infrastructures of memory in Spain: remnant practices from the Franco Regime. *Childhood* 28(4): 570-584
- *San Román, Beatriz; Gaggiotti, Hugo & Marre, Diana (2015). "You don't take anything for granted": using anthropology to improve services, practices and policies for adoptive families, Special Issue: The Role of Anthropology in Improving Services for Children and Families, *Annals of Anthropological Practice* 39(2) 2015-219.
- Spyrou, Spyros (2011). The limits of children's voices: From authenticity to critical, reflexive representation. *Childhood*, 18(2), 151-165.
- *Unluoglu, Selen Kars, Çangarli, Bucu Güneri & Gaggiotti, Hugo (2022). Narrative Practicing of the Meaning of Work: The Gender We Think and Talk. in Uçel, Ela Burcu (2022). *Eastern Perspectives on Women's Roles and Advancement in Business* (pp. 1-27). Igi Global.
- *Vives, Alejandra; Gray, Nora; González, Francisca & Molina, Agustín (2018). Gender and Ageing at Work in Chile: Employment, Working Conditions, Work-Life Balance and Health of Men and Women in an Ageing Workforce. *Annals of Work Exposures and Health*, 62(4): 475-489.

** Lectura obligatoria

* A escoger, como mínimo una para el ensayo

Antropologia aplicada a l'àmbit de l'espai

- Giglia, Angela (2012). *El habitar y la cultura; perspectivas teóricas y de investigación*. Barcelona, Mèxico: Anthropos, UNAM.
- Hall, Edward Thomas (1973). *La dimensión oculta*. Madrid: IEAL.
- Jacobs, Jane (2011). *Muerte y vida de las grandes ciudades*. Madrid: Capitán Swing. [Título original: *The Death and Life of Great American Cities*, 1961].
- Lefebvre, Henri (1981 [1974]). *La production de l'espace*. París: Anthropos.
- Low, Setha, Lawrence-Zúñiga, Denise (eds.) (2003). *The anthropology of space and place: locating culture*. Malden, MA : Blackwell Pub.
- Rapaport, Amos (1978). *Aspectos humanos de la forma urbana*. Barcelona: Gustavo Gili.
- Rapaport, Amos (2003). *Cultura, arquitectura y diseño ; Culture, Architecture and design*. Arquitectonics; Mind, Land & Society, nº 5..
- Tapada-Berteli, Teresa. (2014). "Sobre el concepto de antropología urbana y antropología del espacio". En: Llorente, M. pp. 303-338.
- Tapada-Berteli, Teresa (2022) "Urban Regeneration and Citizen's City Making, lessons Learned from a South-European Perspective" Ray Perrault (Ed) *Urban regeneration. Methods, Implementation and Management*. new Yourk: Nova Science Publishers.

Infància, joventut, Migracions i Globalització

- Carrasco, Silvia; Narciso, Laia; Bertran, Marta (2018). Neglected aspirations. Academic trajectories and the risk of ESL among immigrant and minority youth in Spain, in Ch. Timmermann, L. Van Praag & N.

Clycq, eds., Reducing Early School Leaving in the EU. A Quantitative and Qualitative Study. London: Routledge, 164-182.

- Crul, Maurice.; Lelie, Frances.; Biner, Olive.; Bunar, Nihad.; Keskiner, Elif.; Kokkali, Ingrid.; Schneider. Jens.; Shuayb, Maya. (2019). How the different policies and school systems affect the inclusion of Syrian refugee children in Sweden, Germany, Greece, Lebanon and Turkey, *Comparative Migration Studies*, 7 (10), 1-20.
- Fundamental Rights Agency (2020) Children in Migration 2019. Annual Review. European Commission. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-children-in-migration_en.pdf
- Gimeno, Chabier.; García de Cortázar, Alicia., coords. (2019). Las migraciones de jóvenes y adolescentes no acompañados: Una mirada internacional. Universidad de Granada.
- Montero-Sieburth, Martha.; Mas-Giralt, Rosa. (2020). Family practices in migration: everyday lives and relationships. London: Routledge (in press).
- Narciso, Laia; Carrasco, Silvia (2017). Mariama on the move. Capital migratorio y segundas generaciones en la emigración juvenil española, *Migraciones*, 43, 147-174.

Medi ambient (nou opcions a escollir dos):

- Comas Argemir, Dolores, 1998. Antropología económica. Editorial Ariel Barcelona
- Dourogenni, Axel, 2000. Procedimientos de gestión para el desarrollo sustentable. Editorial de la CEPAL. Chile.
- Escobar, Arturo, 1999, El final del salvaje. Naturaleza, cultura y política en la antropología contemporánea, CEREC-INCAN, Bogota.
- Escobar, Arturo 2000 El lugar de la naturaleza y la naturaleza del lugar: globalización o posdesarrollo, en: Andreu Viola (comp.) Antropología del Desarrollo. Teorías y estudios etnográficos en América Latina, Paidós eds, Barcelona.
- Gudynas, Eduardo, 2009, Seis puntos clave en ambiente y desarrollo, en: El Buen Vivir. Una vía para el desarrollo, A. Acosta y E. Martínez (Comps), Abya-Yala, Quito.
- Gómez, Silvia; Maynou, F. (2021) Balancing ecology, economy and culture in fisheries policy: Participatory research in the Western Mediterranean demersal fisheries management plan. *Journal of Environmental Management*. 291 :112728. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2021.112728>
- Leff, Enrique, 1998, Prefacio y Cap.1 Globalización, ambiente y sustentabilidad del desarrollo, Deuda financiera, deuda ecológica, deuda de la razón, en: Saber Ambiental. Sustentabilidad, racionalidad, complejidad, poder, Siglo XXI editores, PNUMA, Madrid, Págs. 9-29.
- Leff, Enrique, Conferencia Central "Política y Educación Ambiental: el proceso educativo y la construcción de sustentabilidad" VI Congreso Iberoamericano de Educación Ambiental, San Clemente del Tuyú - Prov. de Buenos Aires - Argentina
http://www.dailymotion.com/video/xbomsm_enrique-leff_webcam
- Martínez Allier, 1998. Curso de Economía ecológica. Textos básicos para la formación ambiental, Editorial. Programa de las Naciones Unidas para el Medio Ambiente.
- Quintero, Rafael, 2009, Las innovaciones conceptuales de la Constitución de 2008 y el Sumak Kawsay, en: El Buen Vivir. Una vía para el desarrollo, A. Acosta y E. Martínez (Comps), Abya-Yala, Quito, Págs. 75-91.

Mutilació genital femenina (sis opcions a escollir dos):

- Gage AJ, Van Rossem R: Attitudes toward the discontinuation of female genital cutting among men and women in Guinea. *Int J Gynecol Obstet* 2006, 92(1):92-96.
- Kaplan Adriana, Hechavarría, Martín M, Bonhoure I: Health consequences of female genital mutilation/cutting in the Gambia, evidence into action. *Reproductive Health* 2011, 8:26.
- Kaplan Adriana, Moreno J, Pérez-Jarauta MJ: Mutilación Genital Femenina, Manual para Profesionales de Atención Primaria. PUAB 2010
- Kaplan-Marcusan Adriana, Torán-Monserrat P, Moreno-Navarro J, Castany Fàbregas MJ, Muñoz-Ortiz L: Perception of primary health professionals about female genital mutilation: from healthcare to intercultural competence. *BMC Health Services Research* 2009,9:11.
- Simpson J, Robinson K, Creighton SM, Hodes D: Female genital mutilation: the role of health professionals in prevention, assessment, and management. *British Medical Journal* 2012, 14: 344.
- United Nations Children's Fund: *The Dynamics of Social Change Towards the Abandonment of Female Genital Mutilation/Cutting in Five African Countries*. *Innocenti Digest*. Florence: UNICEF Innocenti Research Centre; 2010. [http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/fgm_insight_eng.pdf].

Salut

- Benach, Joan, Muntaner, Carles. (2005). *Aprender a mirar la salud. ¿Cómo la desigualdad social daña nuestra salud?*. Venezuela, Instituto de Altos Estudios en Salud Pública "Dr. Arnoldo Gabaldon".
- Boixareu, Rosa María. (coord.). (2008). *De la antropología filosófica a la antropología de la salud*. Barcelona, Herder.
- Casado, Irina (2016). Itinerarios terapéuticos. Propuesta para la aplicabilidad en la etnografía. *Grafo Working Papers*, 5. 1-30
- Comelles, Josep Maria; Martorell, María Antonia; Bernal, Mariona. (eds.) (2009). *Enfermería y antropología*. Barcelona, Icaria.
- Cuadrada, Coral. (ed.). (2020). *Pluralismo médico y curas alternativas*. Tarragona, Publicacions URV.
- Esteban, Mari Luz. (2004) *Antropología del cuerpo: género, itinerarios corporales, identidad y cambio*. Barcelona, Bellaterra.
- Esteban, Mari Luz; Comelles, Josep Maria, Diez, Carmen. (eds.). (2010). *Antropología, género, salud y atención*. Barcelona, Bellaterra.
- Fernández del Riesgo, Manuel. (2007). *Antropología de la muerte: los límites de la razón y el exceso de la religión*. Madrid, Síntesis.
- Fons V. (2004) *Entre dos aguas. Etnomedicina, procreación y salud entre los ndowé de Guinea Ecuatorial*. Barcelona, Ceiba.
- Haro JA., org. (2010) *Epidemiología sociocultural. Un diálogo en torno a su sentido, métodos y alcances*. Buenos Aires, Lugar Editorial.
- Martínez, Angel. (2008). *Antropología médica. Teorías sobre la cultura, el poder y la enfermedad*. Barcelona, Anthropos.
- Méndez Carmen (2009) *Gitanes, gitanos i salut*. Informe técnico al Departament de Salut de la Generalitat de Catalunya, no publicado.
- Menéndez, Eduardo. (1990) *Antropología médica. Orientaciones, desigualdades y transacciones*. México, Cuadernos de la Casa Chata.
- Moreras, Jordi. (2019). *Socio-antropología de la muerte: Nuevos enfoques en el estudio de la muerte*. Tarragona, Publicacions URV.
- Pertíñez, Judith. (2010). La enfermedad de la doctora Pertíñez. En: Comelles, JM., et al., comps. (2010). *Migraciones y salud*. Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 8-15.
- Pié, Asun (coord.) (2021). *Soltar amarras. Una introducción a la salud mental colectiva*. Barcelona: UOC.
- Ramírez, Susana. (2013). Usos y desusos del método etnográfico. Las limitaciones de las narrativas en el campo de la salud. En: Romaní O., ed. (2013) *Etnografía, técnicas cualitativas e investigación en salud: un debate abierto*. Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili, 43-63.
- Romaní Oriol, ed. (2013) *Etnografía, técnicas cualitativas e investigación en salud: un debate abierto*. Tarragona, Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili.
- Valls, Carme. (2020). *Mujeres invisibles para la medicina*. Madrid, Capitán Swing.

Antropología de les intervencions patrimonials

- Augé, Marc 2008 (2003) *El tiempo en ruinas*. Barcelona: Gedisa
- Clifford, James 2001 (1995) *Dilemas de la cultura*. Barcelona: Gedisa
- DDAA 2003 *Antropología y patrimonio: investigación, documentación y intervención*. Sevilla: Junta de Andalucía, Consejería de cultura.
- Duncan, Carol 2007 (1995) *Rituales de civilización*. Murcia: Nausicaä
- Folch, Ramon; Josepa Bru 2017 *Ambient, territori i paisatge*. Barcelona: Barcino
- Frigolé, Joan 2007 "La producció cultural de lloc, memòria i terciarització de l'economia en una vall del Prepirineu" a: *Revista d'Etnologia de Catalunya*, núm.30
- García Blanco, Angela 1999 *La exposición. Un medio de comunicación*. Madrid: Akal
- García Canclini, Néstor 2010. *La sociedad sin relato. Antropología y estética de la inminencia*. Madrid: Katz
- García Canclini, Néstor 1999 "Los usos sociales del patrimonio cultural" a: *AADD Patrimonio Etnológico: nuevas perspectivas de estudio*. IAPH Consejería de Cultura, Junta de Andalucía. p.16-33
- Geertz, Clifford. 2001 (1973) *La interpretación de las culturas*. Barcelona: Gedisa.
- Gómez Pellón, Eloy 2007 "El patrimonio cultural: memoria y imagen del grupo social" a: Lisón Tolosana, Carmelo 2007 *Introducción a la antropología social y cultural*. Madrid: Akal

- Hobsbawm, Eric 1988 [1983] "Introducció" dins Hobsbawm, Eric C; Terence Ranger. 1988. *L'invent de la tradició*. Vic: Eumo
- Iniesta, Montserrat 1993 *Els gabinets del món. Antropologia, museus i museologies*. Barcelona: Pagès
- Lowenthal, David 1998 (1985) *El pasado es un país extraño*. Madrid: Akal
- Paredes, J. Anthony 1999 "Algunes reflexions antropològiques sobre el multiculturalisme i les arts" a: *Revista d'Etnologia de Catalunya*. Núm.15
- Prats, Llorenç 1997 *Antropología y patrimonio*. Barcelona: Ariel
- Roca, Andrea 2008 "Los usos del tiempo en el espacio de un museo etnográfico" a: Roigé et al. (coord.) 2008 *El futuro de los museos etnológicos. Consideraciones introductorias para un debate*. Donostia: Ankulegi Antropologia Elkarte
- Shiner, Larry 2004 [2001] *La invención del arte*. Barcelona: Paidós
- Tausiet, María 2013 *El dedo robado. Relíquias imaginarias en la España moderna*. Madrid: Abada

Programari

El programari corporatiu habitual disponible a les aules d'informàtica.

Llista d'idiomes

Nom	Grup	Idioma	Semestre	Torn
(TEm) Teoria (màster)	1	Espanyol	primer quadrimestre	tarda